

تحلیل جنگ نرم اعتقادی، بر مبنای آموزه‌های قرآن کریم

علی رشیدپور*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۱

رضا اسماعیلی**

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۲/۵

محمد گلناری عباسی***

چکیده

یکی از شیوه‌های اصلی جنگ نرم ضد جمهوری اسلامی ایران در بعد فرهنگی، اعمال قدرت نرم ضد اعتقادات و جهان‌بینی جامعه اسلامی است. با بررسی آیات درمی‌یابیم که این شیوه در تاریخ انبیای الهی و به‌ویژه پیامبر گرامی اسلام (ص) به اشکال مختلف و ابزارهای گوناگونی اعمال شده است. در این پژوهش ضمن مطالعه قرآن و استخراج مؤلفه‌ها و شاخص‌های مختلف جنگ نرم و شیوه‌های مقابله در حوزه اعتقادی، داده‌های پژوهش از طریق پرسشنامه مورد ارزیابی کارشناسان قرآنی و فرهنگی قرار گرفت و پس از تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی، شاخص‌های جنگ نرم اعتقادی و روش‌های مقابله مربوط به هر شاخص مورد تأیید قرار گرفت. نتایج حاصل نشان داد که شیوه‌های مختلفی از قبیل تکذیب، تحریف، کتمان حقیقت، ایجاد شک و شبهه، کفر ورزیدن، شرک، خرافات، درآمیختن حق و باطل، مجادله، دروغ بستن به خدا، ایمان به بعضی و کفر به بعضی دیگر، خروج از دین، و سوءاستفاده از مقدسات، در این نوع جنگ استفاده شده است. برخی از شیوه‌های مقابله نیز شامل روشنگری، گفتگو، دعوت به ایمان، استدلال، پاسخ دادن، هشدار، نهی کردن، سرزنش، ایجاد ترس، اتمام حجت، مبارزه طلبی، بیم دادن، و مجازات (برخورد قهری) می‌شود.

واژه‌های کلیدی

جنگ نرم، جنگ نرم اعتقادی، قدرت نرم، تهدید نرم، مقابله نرم، جهاد نرم

Alirashidpoor94@gmail.com

* استادیار دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان (اصفهان)

Esmaili40@yahoo.com

** استادیار دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان (اصفهان)

*** دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه‌ریزی فرهنگی (مقاله استخراج‌شده از رساله) (نویسنده مسئول)
golnari@iaukhsh.ac.ir

مقدمه

هدف اصلی انبیای الهی تربیت، رشد و تعالی، و سعادت واقعی بشریت و ایجاد جامعه توحیدی بوده است. بعثت پیامبران الهی، نزول کتب آسمانی، ارتباط عمیق پیامبران با مردم جوامع خود و دعوت آنان به پاکی، درستی و ایمان، مظهر و مصداق و الگوی کامل و هوشمندانه اعمال «قدرت نرم» محسوب می‌شود. بی‌شک عامل اصلی موفقیت پیامبران الهی، نفوذ و تأثیرگذاری آنان بر قلب و روح مردم پاک‌نهاد است. آنان در مسیر هدایت انسان‌ها به سوی کمال، با دشمنان مختلفی مواجه بوده‌اند. کسانی که منافع آنان با اهداف پیامبران الهی در تضاد بوده است. ستمگران، حاکمان جور، سلاطین و دنیاپرستان و کفار و مشرکین از این دسته‌اند. آنان به شیوه‌های مختلفی از قبیل شیوه‌های سخت و نرم به جنگ پیامبران رفتند؛ و پیامبران نیز با دلسوزی و با هدف رشد و کمال انسان‌ها با آنان به زبان نرم و با شیوه‌های نرم و در مواردی نیز به شیوه‌های سخت مقابله می‌کردند. قرآن کریم به‌عنوان آخرین کتاب آسمانی حاوی درس‌های متعددی از شیوه‌های جنگ نرم دشمنان الهی و شیوه‌های مقابله با آن است که می‌تواند مورد استفاده همه انسان‌ها به‌ویژه مسلمانان و در همه زمان‌ها به‌ویژه زمان حال قرار گیرد. نظام جمهوری اسلامی ایران نیز در تداوم حرکت انبیای الهی به‌منظور عمل به فرامین الهی و ایجاد نظام و تمدن اسلامی با هدف سعادت و خوشبختی همه انسان‌ها شکل گرفت؛ و به دلیل تعارض ذاتی آن با نظام سلطه و استیلای غرب مورد انواع حمله‌های سخت و نرم قرار گرفته است؛ که یکی از مهم‌ترین آن جنگ نرم در حوزه اعتقادات و باورهای دینی است. از آنجاکه قرآن کریم به‌عنوان منبع اصلی دستورات و برنامه‌های اسلام است؛ بنابراین می‌تواند برای مقابله با جنگ نرم اعتقادی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران مورد استفاده قرار گیرد.

۱. چارچوب مفهومی

جنگ نرم غرب ضد سایر کشورها بر پایه مأموریت گسترش فرهنگ لیبرالیستی شکل گرفته است. فوکویاما (۱۹۹۲) در کتاب پایان تاریخ و آخرین انسان، مدعی شد که با شکست کمونیست، تاریخ جهان به هدف و پایان خود رسیده است و این پایان جنگ ایدئولوژی‌هاست و مدل فرهنگی دموکراسی لیبرال به‌عنوان تنها سیستم سیاسی ابقا شده

است. از سویی دیگر هانتینگتون در سال ۱۹۹۳ نظریه «برخورد تمدن‌ها» را مطرح ساخت و آن را چارچوب مفهومی یا پارادایم تحلیل رخدادهای بین‌المللی، در دوره بعد از جنگ سرد، اعلام کرد. او مدعی است که تمدن‌های مختلف امکان نزدیک شدن و گفتگو ندارند به همین دلیل دنیا باید میان تمدن‌های بزرگ تقسیم شود و این تمدن‌ها در مواردی که با هم سروکار پیدا می‌کنند، درمی‌یابند یا تنوعی قرارداد عملی تعامل کنند و در بقیه موارد هریک در منطقه نفوذ خویش به فعالیت مشغول باشند (صالحی امیری، ۱۳۸۸)؛ اما نظام جمهوری اسلامی ایران که متعلق به هیچ‌یک از بلوک‌های شرق و غرب نبود به‌عنوان نیروی جدیدی وارد عرصه جهانی شد و مخالفت آشکار خود را با تک‌قطبی شدن جهان و استیلای نظام سرمایه‌داری غربی با اتکای بر قدرت نرم خود اعلام نمود و این سرآغاز ظهور قدرت جدیدی شد که از طریق اعمال قدرت نرم و برقراری پیوند با ملت‌ها و نخبگان آزادی‌خواه جهان، به مبارزه با نظام سلطه، برخاست. دشمنان این نظام ابتدا از طریق به‌کارگیری قدرت نظامی و جنگ تحمیلی هشت‌ساله و سپس با محاصره اقتصادی طولانی و شدید به دنبال نابودی آن بوده‌اند اما از آنجاکه قدرت این نظام بر مبنای تعالیم انسان‌ساز الهی، آزادی و رهایی ملت‌ها شکل گرفت، تهاجمات و تهدیدات نظامی و اقتصادی ضد آن باعث افزایش قدرت نرم آن شد و این امر باعث به چالش کشیدن مشروعیت نظام سلطه در نزد بسیاری از مردم آزادی‌خواه جهان به‌ویژه، مردم مسلمان شد. به همین دلیل است که غرب به سردمداری آمریکا با طراحی‌های پیچیده‌ای با اتکای بر ناتوی فرهنگی و قدرت نرم خود، و به‌کارگیری تمام توان به جنگ نرم با این نظام پرداخته، و به دنبال نابودی و یا حداقل، تغییر رفتار آن می‌باشد.

الیاسی (۱۳۸۸) با استفاده از بررسی نظرهای کرمی (۱۳۸۷)، ساندرس (۱۳۸۲) و میچل (۲۰۰۸) مهم‌ترین هدف‌های جنگ نرم آمریکا و دنیای غرب، در سایر کشورها را تغییر ایدئولوژی حاکم و تغییر هویت دینی و ملی شهروندان با تخریب پیشینه تاریخی آنان، دست‌کاری افکار عمومی در جهت خواسته‌های خود و ضد نظام حاکم، کاهش انسجام اجتماعی، کاهش انسجام در حاکمیت، تغییر ارزش‌های جامعه، ایجاد استحاله فرهنگی، تغییر الگوی سیاسی حاکم و تشدید و تقویت واگرایی قومی برشمرده است (نائینی، ۱۳۸۹). جنگ نرم به‌عنوان «ناتوی فرهنگی» نیز نامیده می‌شود، در ناتوی فرهنگی

هدف عمده تغییر رفتار و همسو کردن آن‌ها متناسب با نیت و منویات دشمن است کاری که با اختلال در قسمت نرم‌افزاری و اطلاعاتی انسان به دست می‌آید و می‌دانیم قسمت نرم‌افزاری انسان را چیزی جزء جهان‌بینی، اعتقادات، باورها، هنجارها و ارزش‌های فردی و اجتماعی تشکیل نمی‌دهد (بابائی، ۱۳۸۹). در دین مبین اسلام، نظام اعتقادات باعث شکل‌گیری نوعی از فرهنگ، ساخت اجتماعی و کنش‌های رفتاری می‌شود که مولد شکلی از زندگی و حیات دو ساحتی؛ دنیوی- اخروی است. بر مبنای این اعتقادات، مرگ نه تنها پایان زندگی انسان نیست بلکه سرآغاز حیات واقعی و مرحله دیگری از حیات طیبه انسان مؤمن محسوب می‌شود. وجود چنین اعتقاداتی منبع عظیمی از قدرت نرم را تولید می‌کند که می‌تواند در میادین جنگ‌های سخت و نرم سبب قوت درونی جامعه معتقد شود. از این‌روست که در جنگ نرم غرب ضد نظام اسلامی ایران، بیش از هر چیزی اعتقادات و جهان‌بینی اسلامی مورد هجوم قرار گرفته است.

۲. مبانی نظری

متعاقب طرح مفهوم «قدرت نرم» توسط جوزف نای، شاهد تولید طیف متنوعی از مفاهیم جدید با وصف «نرم»- مانند امنیت نرم، استراتژی نرم، و...- هستیم که «جنگ نرم» نیز از جمله آن‌ها می‌باشد. به همین دلیل است که نقطه آغازین شناخت تمامی این مفاهیم را شناخت و تحلیل نظریه نای شکل می‌دهد. این در حالی است که در حوزه اسلامی- ایرانی به دلیل تفاوت مبانی نظریه قدرت، نمی‌توان به یکسانی مفاهیم این واژگان قائل شد؛ به عبارت دیگر مدلول و نحوه کاربست این مفاهیم در گفتمان اسلامی متفاوت از کاربردهای متعارف عرفی‌گراست. چنان‌که ملاحظه می‌شود شاخص این دسته‌بندی «نوع گفتمان» است. به این معنا که انقلاب اسلامی به خاطر تعلق داشتن به گفتمانی متفاوت از گفتمان غربی، به‌طور طبیعی نمی‌تواند تلقی و تصویری عرفی از جنگ نرم داشته باشد. منظور از گفتمان اسلامی مجموعه‌ای از گزاره‌هایی است که در چارچوب آموزه‌های اسلامی با یکدیگر کلاف شده‌اند و به اندیشه، رفتار و اهداف پیروان آن معنا می‌دهند. ویژگی این گفتمان در قیاس با گفتمان غربی که کار ویژه مشابهی را در جهان سکولار ایفاء می‌نماید، آن است که: این گفتمان بر بنیاد

«شرعی‌سازی حیات انسانی» قرار دارد و در نتیجه از جداانگاری «دین- حیات اجتماعی» که مورد توجه گفتمان غربی است، متمایز می‌گردد (افتخاری، ۱۳۹۱). جنگ نرم از جمله مفاهیمی است که ریشه در زندگی اجتماعی انسان داشته و از قدمتی به وسعت تاریخ تمدن انسان برخوردار است. هرگاه انسان از شیوه‌هایی نرم برای نفوذ، به چالش کشیدن، متقاعد کردن و به شکست واداشتن طرف مقابل بهره جوید، ماهیتاً از جنگ نرم بهره‌جسته است. تعاریف مختلفی از جنگ نرم ارائه شده است. نای (۲۰۰۶) معتقد است، جنگ نرم عبارت از استفاده یک کشور از قدرت نرم برای دست‌کاری افکار عمومی کشور آماج و تغییر ترجیحات، نگرش‌ها و رفتارهای سیاسی آنان است. ساندرس (۱۳۸۲) معتقد است، جنگ نرم نوعی جنگ سرد است که سرانجام به استحاله فرهنگی جامعه منجر می‌شود. جنگ نرم شامل هرگونه اقدام روانی، تبلیغاتی، رسانه‌ای و فرهنگی است که جامعه یا گروه هدف را نشانه می‌گیرد و بدون درگیری نظامی و گشوده شدن آتش اعمال خشونت، رقیب را به انفعال و شکست وامی‌دارد. جنگ نرم در پی از پای درآوردن اندیشه و تفکر جامعه هدف است تا حلقه‌های فکری و فرهنگی آن را سست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی در نظام سیاسی- اجتماعی حاکم تزلزل و بی‌ثباتی تزریق کند (ماه‌پیشانیان، ۱۳۸۷).

جنگ نرم دارای ابعاد متعددی است، نائینی (۱۳۹۱) جنگ نرم را در ابعاد فرهنگی، سیاسی، روانی، اقتصادی، اجتماعی، امنیتی، مدیریتی و رسانه‌ای تفکیک می‌کند. دسی (۲۰۰۷) و لوین (۲۰۰۸) جنگ نرم را به سه نوع یا بعد جنگ فرهنگی، جنگ اجتماعی و جنگ سیاسی تقسیم کرده‌اند. بارون و دیگران (۲۰۰۷) بر این باورند که تهدیدات غیر فیزیکی معطوف به ابعاد شناختی ذهنی، عاطفی هیجانی، منش شناختی، اجتماعی و معنوی است (نائینی، ۱۳۹۱، ص ۲۴۹). مطابق نظر بسیاری از صاحب‌نظران اولین و اساسی‌ترین بعد جنگ نرم، بعد فرهنگی و به‌طور خاص، حوزه اعتقادات و افکار پایه‌ای و جهان‌بینی جامعه هدف است.

۳. روش تحقیق

این تحقیق با استفاده از روش تحلیلی- توصیفی و با فن اسنادی به انجام رسیده است. جهت گردآوری اطلاعات نیز از دو دسته از داده‌ها استفاده است:

الف. داده‌های کتابخانه‌ای که با مراجعه به قرآن کریم به دست آمده است.

ب. داده‌های پیمایشی که از طریق پرسشنامه ساخته شده توسط محقق به دست آمده است.

لازم به ذکر است که ابتدا با بررسی آیات قرآن کریم، روش‌های جنگ نرم اعتقادی و شیوه‌های مقابله متناظر هر کدام، استخراج شده و سپس از طریق یک پرسشنامه بسته با طیف پنج‌گانه لیکرت شاخص‌ها و روش‌های مقابله به دست آمده از قرآن کریم، برای ارزیابی به تعداد ۶۰ نفر از متخصصین حوزه علوم قرآنی و فرهنگی شامل اساتید حوزه و دانشگاه ارائه شده، که ۵۰ پرسشنامه تکمیل و جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۴. توصیف داده‌ها

۴-۱. روش‌های اقدام

روش‌های مربوط به جنگ نرم اعتقادی در جدول (۱) ارائه شده که شامل ۱۳ اقدام مشخص می‌شود:

جدول ۱. شاخص‌های جنگ نرم اعتقادی، شاخص‌های مقابله و منابع قرآنی

ردیف	روش اقدام	تعریف	روش مقابله	مستندات قرآنی
۱	تکذیب	منکر خدا و پیغمبر و امام و روز قیامت شدن و این امور را دروغ پنداشتن (دشتی، ۱۳۸۵، ص ۴۹۴)	روشنگری - استدلال - بیم دادن	(بقره: ۱۰، ۳۹ و ۸۷)، (آل عمران: ۱۰-۱۱)، (مؤمنون: ۴۷-۴۸)، (هود: ۲۷)، (انعام: ۱۴۸)
۲	تحریف	از نظر لغوی به معنای برگرداندن سخن، تغییر هر چیز عموماً و تفسیر کتاب خصوصاً (دشتی، ۱۳۸۵، ص ۳۷۶)	روشنگری - بیم دادن	(بقره: ۷۵-۱۰۲)، (آل عمران: ۷۸)، (نساء: ۴۶)، (مائده: ۱۳-۴۱)
۳	کتمان حقیقت	به مفهوم پنهان داشتن و مخفی کردن است	روشنگری - نهی کردن - مبارزه طلبی	(بقره: ۴۲، ۷۶، ۷۷، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۴۰، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۵۹ و ۱۷۴)، (آل عمران: ۷۲- ۷۳)
۴	ایجاد شک و شبهه	تشکیک در آیات الهی و ایجاد تردید و تزلزل فکری در مسلمانان	روشنگری - استدلال - مبارزه طلبی - بیم دادن	(فرقان: ۵-۲۱)، (بقره: ۲۳، ۵۵، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۴۲ و ۲۴۷)، (انعام: ۷، ۲۹ و ۱۴۸)، (یس: ۷۸-۷۹)، (آل عمران: ۷- ۷۲)، (قمر: ۳۶)، (اعراف: ۷۵)، (نحل: ۳۵)، (زخرف: ۲۰)
۵	کفر ورزیدن	کفر در لغت به معنای پوشانیدن است؛ و به مفهوم انکار کردن ناگرویدن، ناسپاسی نمودن، ناگرویدن به خدای تعالی و ضد ایمان آوردن نیز بکار برده می‌شود (دشتی، ۱۳۸۵، ص ۹۳۷)	استدلال - دعوت به ایمان - بیم دادن	(بقره: ۳۹، ۹۷، ۹۸، ۱۳۷، ۱۷۰ و ۱۷۱)، (آل عمران: ۴، ۱۲، ۱۳، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۵۶، ۶۴، ۹۷، ۹۸، ۱۱۱ و ۱۱۲)
۶	شُرک	مفهوم شرک انباز گرفتن (شریک گرفتن) خدای را در الوهیت یا وجود و وجود، یا بندگی و اطاعت یا تدبیر، بت پرستان و خورشید و ماه و ستارگان و گاو پرستان و از این قبیل فرق در زمره و مشمول کلمه مشرکانند (دشتی، ۱۳۸۵، ص ۸۶۵)	گفتگو - استدلال - هشدار - اتمام حجت - بیم دادن	(بقره: ۱۳۵-۱۶۵)، (آل عمران: ۶۴-۱۵۱)، (نساء: ۴۸-۱۱۶)، (مائده: ۷۲)

ردیف	روش اقدام	تعریف	روش مقابله	مستندات قرآنی
۷	خرافات	افکار، عقاید، عادات و رفتارهایی که نه بر مبنای عقل و نه بر مبنای شرع بلکه به واسطه وهمیات و یا عملی است که از گذشتگان باقی مانده است (دشتی، ۱۳۸۵، ص ۷۷)	استدلال-بیم دادن- مجازات (برخورد قهری)	(فرقان: ۵۵)، (انعام: ۱۳۶-۱۳۷)، (نساء: ۱۱۹)، (یس: ۱۸-۱۹)، (اعراف: ۱۳۱)، (نمل: ۴۷)، (نمل: ۶۵)، (لقمان: ۶)، (طه: ۸۸)، (بقره: ۱۱۱)، (نحل: ۵۸-۶۰)
۸	درآمیختن حق و باطل	ترکیب ساختن مطالب حق و مطالب باطل به قصد فریب و ایجاد سردرگمی در طرف مقابل است.	نهی کردن	(بقره: ۴۲)، (آل عمران: ۷۱)
۹	مجادله	به معنای مخاصمه شدید کردن با کسی، بحث و گفتگو و جدال است (دشتی، ۱۳۸۶، ص ۱۶۲)	استدلال	(بقره: ۱۳۹)، (آل عمران: ۲۰، ۶۱، ۶۵ و ۶۶)
۱۰	دروغ بستن به خدا	دادن نسبت دروغ به خدا همانند داستان سرائی های موهوم یهود که خود را قوم برگزیده می نامند و معتقدند خدا آنان را عذاب نمی کند که در سوره بقره آیه ۸۰ تبیح شده است.	روشنگری - پاسخ دادن- بیم دادن	(بقره: ۷۹، ۸۰ و ۱۱۶)، (آل عمران: ۷۵، ۹۳، ۹۵ و ۱۶۹)
۱۱	ایمان به بعضی و کفر به بعضی	به مفهوم ایمان آوردن به بعضی از فرامین الهی و برخی از پیامبران و کفر ورزیدن به برخی دیگر از آن است.	روشنگری - بیم دادن	(بقره: ۸۵-۱۳۰)، (نساء: ۱۵۰)،
۱۲	خروج از دین (ارتداد)	ایمان آوردن ظاهری و کافر شدن پس از مدت کوتاهی به منظور تضعیف روحیه و ایجاد جنگ روانی در مسلمانان	روشنگری - سرزنش- بیم دادن	(آل عمران: ۷۲، ۷۳، ۸۶، ۸۸، ۹۰ و ۹۱)، (مائده: ۵۴)
۱۳	سوء استفاده از مقدسات	استفاده از امور و عوامل مقدس نظیر مسجد، قرآن و امثال آن برای فریب مسلمانان و ضربه زدن به آنان	مجازات (برخورد قهری)	(توبه: ۱۰۷)

۴-۲. شیوه های مقابله

چنانچه در جدول ۲ ملاحظه می شود شیوه مقابله مسلمانان مطابق آموزه های قرآن شامل پیوستاری است که از نرم ترین شیوه آغاز و به برخورد سخت و قهرآمیز منتهی می شود.

جدول ۲. پیوستار شیوه‌های مقابله مسلمانان با جنگ نرم اعتقادی بر مبنای آموزه‌های قرآن کریم

مجازات (برخورد قهری)	تیم دادن (ایجاد ترس)	مبارزه طلبی	اتمام حجت	سرزنش	نهی کردن	هشدار	پاسخ دادن	استدلال	دعوت به ایمان	گفتگو	روشنگری
← سخت											
نرم											

۳-۴. نرم‌افزارگرایی روشی

جدول ۳ به اختصار نشان‌دهنده نحوه مقابله جبهه مسلمانان در مقابل جنگ نرم اعتقادی دشمنان است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، از آنجاکه مبنای ظهور پیامبران الهی از جمله پیامبر گرامی اسلام (ص) تربیت و رشد انسان با هدف رستگاری و سعادت دنیوی و اخروی است، روش تعامل رسولان الهی جذب و اقناع انسان‌ها با بهره‌گیری از روش‌های مختلفی است که جهت کلی آن نفوذ و تسخیر فضای فکری و ذهنی آنان و به دنبال آن تصاحب قلب و روح آنان که در نهایت منجر به ایجاد انگیزه و میل درونی برای عمل صالح و حرکت در مسیر قرب الهی است. به همین دلیل است که روش‌های مقابله عمدتاً نرم و بر پایه روشنگری، دعوت، استدلال، اتمام حجت و امثال آن بوده و در موارد محدودی نیز با توجه به ماهیت جنگ نرم دشمنان از روش سخت نیز بهره جسته است.

جدول ۳. شاخص‌های جنگ نرم اعتقادی دشمنان و شیوه‌های تقابل با هر کدام بر مبنای آموزه‌های قرآن کریم

مجازات (برخورد قهری)	نیم دادن	مبارزه طلبی	اتمام حجت	سرزنش	فهی کردن	هشدار	پاسخ دادن	استدلال	دعوت به ایمان	گفتگو	روشگری	روش مقابله شاخص جنگ نرم
✓	✓							✓			✓	تکذیب
	✓										✓	تخریف
		✓			✓						✓	کنمان حقیقت
	✓ +	✓						✓			✓ +	ایجاد شک و شبهه
	✓							✓	✓			کفر ورزیدن
✓			✓							✓		شرک

✓							✓	مجازات (بر خورد قهری)
	✓							بیم دادن
								مبارزه طلبی
								انجام حجت
		✓						سوزش
								نهی کردن
								هشدار
								پاسخ دادن
								استدلال
								دعوت به ایمان
								گفتگو
								روشگری
سوءاستفاده از مقدسات	خروج از دین	بعضی به بعضی ایمان به کفر	دروغ بستن به خدا	مجادله	در آمیختن حق و باطل	خرافات	روش شخصی جنگ نرم	

۵. تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های کمی در دو بخش توصیفی و استنباطی انجام شده که به این منظور، داده‌های مربوط به پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده از طریق نرم‌افزار اسپاس‌اس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جدول (۴) نشان‌دهنده نحوه توزیع میانگین و انحراف معیار شاخص‌های جنگ نرم و شیوه‌های مقابله است.

جدول ۴. توزیع میانگین و انحراف معیار شاخص‌های جنگ نرم و شیوه‌های مقابله

ردیف	مقابله		جنگ نرم اعتقادی		
	میانگین	انحراف معیار	روش مقابله	میانگین	انحراف معیار
۱	۴/۳۰	۷/۰۷	روشنگری - استدلال - بیم دادن	۴/۶۲	۷/۴۹۰
۲	۴/۵۶	۶/۴۳	روشنگری - بیم دادن	۴/۴۶	۸/۸۶۲
۳	۴/۳۶	۸/۰۲	روشنگری - نهی کردن - مبارزه طلبی - بیم دادن	۴/۵۲	۸/۸۶۲
۴	۴/۲۰	۸/۰۸	روشنگری - استدلال - مبارزه طلبی - بیم دادن	۴/۶۵	۱/۰۳
۵	۳/۷۶	۱/۰۷	دعوت به ایمان - استدلال - بیم دادن	۳/۸۰	۶/۶۴۷
۶	۳/۷۸	۱/۲۰	گفتگو - استدلال - هشدار - اتمام حجت - بیم دادن	۳/۸۴	۱/۰۷
۷	۳/۷۴	۱/۰۸	استدلال - بیم دادن - مجازات (برخورد قهری)	۴/۳۴	۹/۹۱۷

ردیف	جنگ نرم اعتقادی			مقابله	
	روش اقدام	میانگین	انحراف معیار	روش مقابله	میانگین
۸	درآمیختن حق و باطل	۴/۸۲	۵۲۲/	نهی کردن	۴/۰۶
۹	مجادله	۳/۶۴	۱/۱۰	استدلال	۴/۱۲
۱۰	دروغ بستن به خدا	۴/۱۶	۹۹۷/	روشنگری- پاسخ دادن- بیم دادن	۴/۲۸
۱۱	ایمان به بعضی و کفر به بعضی	۴/۴۰	۷۸۴/	روشنگری- بیم دادن	۴/۰۴
۱۲	خروج از دین (ارتداد)	۴/۵۴	۱/۳۲	روشنگری- سرزنش - بیم دادن	۳/۷۸
۱۳	سوءاستفاده از مقدسات	۴/۷۰	۵۸۰/	مجازات (برخورد قهری)	۴/۱۲

در بخش روش‌های جنگ نرم اعتقادی بیشترین میانگین مربوط به شاخص درآمیختن حق و باطل با میانگین ۴/۸۲ و کمترین آن مربوط به روش مجادله با میانگین ۳/۶۴ است. در بخش شیوه‌های مقابله نیز بیشترین میانگین مربوط به تحریف با میانگین ۴/۵۶ و کمترین آن نیز مربوط به خرافات با میانگین ۳/۷۴ می‌باشد.

در تحلیل استنباطی داده‌ها ابتدا به منظور ارزیابی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون فرض نرمال بودن داده‌ها به روش کولموگروف- اسمیرنوف استفاده شده شد. نتیجه حاصل از این آزمون بیان‌گر آن است آماره $k-s-z = .965$ و $P = 0.310$ در سطح $p \leq 0.05$ معنی‌دار نبوده و بنابراین توزیع نمرات نرمال می‌باشد و می‌توان از روش‌های تحلیل پارامتریک بهره‌برداری نمود. به منظور آزمون میانگین‌های به دست آمده از آزمون میانگین T تک‌متغیره (یک نمونه‌ای) استفاده شد. با توجه به اندازه‌گیری شاخص‌ها با

استفاده از طیف پنج‌گانه لیکرت، میانگین فرضی ۳ در نظر گرفته می‌شود. جدول (۵) نشان‌دهنده مقایسه میانگین نمره مؤلفه اعتقادات با میانگین فرضی ۳ است.

جدول ۵. مقایسه میانگین نمره مؤلفه اعتقادات و شیوه‌های مقابله با میانگین فرضی ۳

عنوان	میانگین	انحراف معیار	T	P
مؤلفه اعتقادات	۴/۲۵	۳۶۵/	۸۲/۲۵	۰/۰۱
شیوه‌های مقابله	۴/۰۹	۵۳۸/	۱۴/۴۳	۰/۰۱

بر اساس نتایج آزمون t مشاهده شده مؤلفه اعتقادات و شیوه‌های مقابله در سطح $p \leq 0/05$ معنی‌دار بوده و بنابراین پاسخگویان بیش از سطح متوسط موافق می‌باشند.

جمع‌بندی

هدف اصلی این پژوهش ارائه تحلیلی قرآنی برای مقابله با جنگ نرم اعتقادی غرب ضد جمهوری اسلامی ایران است. اهداف فرعی نیز شامل شناسایی روش‌های جنگ نرم و شیوه‌های مقابله با آن است. از جمله مهم‌ترین روش‌های جنگ نرم اعتقادی بر مبنای آموزه‌های قرآن کریم عبارت‌اند از: تکذیب، تحریف، کتمان حقیقت، ایجاد شک و شبهه، کفر ورزیدن، شرک، خرافات، درآمیختن حق و باطل، مجادله، دروغ بستن به خدا، ایمان بخشی، خروج از دین، و سوءاستفاده از مقدسات؛ اما شیوه‌های عملی مقابله با جنگ نرم اعتقادی مبتنی بر آموزه‌های قرآنی، عمدتاً بر مبنای استفاده از قدرت نرم و شیوه‌های غیر سخت نظیر روشنگری، گفتگو، دعوت به ایمان، استدلال، پاسخ دادن، هشدار، نهی کردن، سرزنش، اتمام حجت، مبارزه‌طلبی، بیم دادن، و در مواردی مجازات (برخورد قهری) می‌باشد.

مصادیق عملی جنگ نرم غرب ضد جمهوری اسلامی تا حد زیادی با جنگ نرم اعتقادی مطروحه در قرآن کریم مشابهت داشته و از این‌روی می‌توان روش‌های ارائه‌شده برای مقابله با آن را به‌عنوان یک الگوی قرآنی با استفاده از ابزار و فناوری امروزی به کار گرفت. جداول ۶ ملاحظات راهبردی قرآن کریم به‌منظور تطبیق شیوه‌های مقابله

قرآن در مقابل جنگ نرم با شیوه‌های کنونی جنگ نرم غرب ضد جمهوری اسلامی را آورده است:

جدول ۶. تطبیق شیوه‌های مقابله قرآن در مقابل جنگ نرم با شیوه‌های کنونی جنگ نرم غرب ضد جمهوری اسلامی

روش‌های جنگ نرم	مصادیق عملی	منابع	روش‌های مقابله مستند به منابع قرآنی
تکذیب	تغییر ارزش‌های پایه‌ای (خدایپرستی، و سایر اصول اعتقادی)	ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱) به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۴۱	روشنگری (بقره: ۸۷) استدلال (هود: ۲۸-۳۱) (انعام: ۱۴۸) بیم دادن (بقره: ۳۹)، (آل عمران: ۱۱)، (مؤمنون: ۴۷-۴۸)، (انعام: ۱۴۸)
	تهی شدن انقلاب از محتوای اسلامی و دینی	مقام معظم رهبری به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۴۵	
	جنگ ایدئولوژیک	اچه واریا به نقل از عسگری (۱۳۹۰)، ص ۴۹	
تحریف	تغییر ارزش‌های پایه‌ای (تحریف تاریخ اسلام و ایران و) تحریف اعتقادات، دستورات و ارزش‌های دینی	ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱)، به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۴۱	
	تغییر هویت دینی و ملی شهروندان با تحریف پیشینه تاریخی آنان	نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۱۰	روشنگری (آل عمران: ۷۸)، (نساء: ۴۶) بیم دادن (بقره: ۷۵، ۱۰۲).
	اسلام هراسی از طریق بزرگ‌نمایی، تحریف، و دادن نسبت افراطی‌گری و خشونت‌ورزی به مسلمانان به‌ویژه شیعیان	ذوالفقاری (۱۳۹۱)، صص ۲۹-۳۲؛ افتخاری (۱۳۹۱)، صص ۲۶۲-۲۷۴	
	مذهب‌سازی	مرادیان به نقل از عسگری (۱۳۹۰)، ص ۱۳۶	

روش‌های جنگ نرم	مصادیق عملی	منابع	روش‌های مقابله مستند به منابع قرآنی
کتمان حقیقت	تغییر ارزش‌های پایه‌ای (کتمان واقعیات مربوط به اسلام به‌ویژه شکوه و عظمت، برتری‌ها و نقاط قوت مسلمانان و ایرانیان)	ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱) به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۴۱	روشنگری (بقره: ۷۶-۷۷، ۱۰۱-۱۰۰)، نهی کردن (بقره: ۱۴۴) مبارزه طلبی (بقره: ۱۴۰) بیم دادن (بقره: ۴۲ و ۱۴۷)
ایجاد شک و شبهه	تغییر ارزش‌های پایه‌ای (ایجاد تردید در حقانیت و حقایق دینی در اصول و فروع و قوانین حقوقی، حقوق بشر اسلامی - ایرانی ...)	ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱) به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۱۱ و ص ۲۴۱، اسماعیلی (۱۳۹۱)، ص ۴۸	روشنگری (بقره: ۱۴۲) استدلال (آل عمران: ۷۳)، انعام: ۸ و ۳۰، (ص: ۵ و ۸)، (آل عمران: ۷)، (قمر: ۳۶)، (فرقان: ۶)، (زخرف: ۲۵)، (نحل: ۳۶) مبارزه طلبی (بقره: ۵۶) بیم دادن (فرقان: ۲۲)، (بقره: ۲۳)، (یس: ۷۹)، (اعراف: ۷۸)، (انعام: ۱۴۸)، (بقره: ۲۴۷)، (زخرف: ۲۵)
کفر ورزیدن	تغییر ارزش‌های پایه‌ای (خدایپرستی، اصول اعتقادی و فروع دین نظیر جهاد، نماز، و روزه ...)-ترجیح متون مکتوب غیر مذهبی به متون مذهبی	نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۱۰-۲۱۱، ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱) به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۴۱	دعوت به ایمان (آل عمران: ۶۴) استدلال (بقره: ۱۷۰-۱۷۱)، (آل عمران: ۷۰)، (آل عمران: ۹۷-۹۸) بیم دادن (بقره: ۳۹، ۹۷-۹۹)، (آل عمران: ۴، ۱۲، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۵۶، و ۱۱۱-۱۱۲)
شرک	رواج نحله‌های مذهبی خرافی (نظیر بهائیت و وهابیت) افزایش سلفی‌گری	ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱) به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، صص ۲۴۱-۲۴۲	گفتگو (بقره: ۱۳۵-۱۳۶)، (آل عمران: ۶۴) اتمام حجت (آل عمران: ۶۴) هشدار (نساء: ۱۱۶) بیم دادن (آل عمران: ۱۵۱)، (نساء: ۴۸ و ۱۱۶)، (مائده: ۷۲)

روش‌های جنگ نرم	مصادیق عملی	منابع	روش‌های مقابله مستند به منابع قرآنی
خرافات	رواج نحله‌های مذهبی خرافی (نظیر بهائیت و وهابیت) افزایش سلفی گری، رواج شیطان‌پرستی، رواج عرفان‌های ساختگی و کاذب.	ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱) به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، صص ۲۴۱-۲۴۲	استدلال (بقره: ۱۱۱-۱۱۲)، (فرقان: ۵۵)، (یس: ۱۹)، (نمل: ۶۵)، (انعام: ۱۴۴)، (بقره: ۱۱۱-۱۱۲) بیم دادن (نساء: ۱۱۹)، (لقمان: ۶)، (نحل: ۶۱) مجازات (برخورد قهری) (طه: ۹۷)، (اعراف: ۱۳۴)، (نمل: ۴۷).
درآمیختن حق و باطل	ترکیب حق و باطل به قصد تضعیف و سردرگمی در اعتقادات افکار	ذوالفقاری (۱۳۹۱)	نهی کردن (بقره: ۴۲)، (آل عمران: ۷۱-۷۴)
	مشتبهِ شدن حق و باطل و به وجود آمدن محیط فتنه‌آلود	مقام معظم رهبری به نقل از نایینی (۱۳۸۸)	
مجادله	زیر سؤال بردن اعتقادات و ارزش‌ها و هنجارهای دینی و مذهبی	نایینی (۱۳۹۱)، صص ۲۴۶	استدلال (بقره: ۱۳۹)، (آل عمران: ۲۰، ۶۵-۶۷)
دروغ بستن به خدا	تغییر ارزش‌های پایه‌ای (از طریق طرح شبهات و دادن نسبت‌های دروغ به خدا)	ساندرس (۱۳۸۲)، نای (۲۰۰۶)، متقی (۱۳۷۶)، میچل (۲۰۰۸)، الیاسی (۱۳۸۱) به نقل از نایینی (۱۳۹۱)، صص ۲۴۱-۲۴۲	روشنگری (آل عمران: ۷۵-۷۷)، ۹۳-۹۵ و ۱۶۹ پاسخ دادن (بقره: ۸۰-۸۱) استدلال (بقره: ۱۱۶) بیم دادن (بقره: ۷۹-۸۱)، (آل عمران: ۷۵-۷۷ و ۹۳-۹۵)

روش‌های جنگ نرم	مصادیق عملی	منابع	روش‌های مقابله مستند به منابع قرآنی
ایمان به بعضی و کفر به بعضی	رواج اندیشه‌های تکثرگرایی دینی، کاهش نقش ایمان در زندگی	نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۴۵	روشنگری (بقره: ۸۵)، (نساء: ۱۵۰-۱۵۱) بیم دادن (نساء: ۱۵۰-۱۵۱)
خروج از دین (ارتداد)	ایجاد بی‌اعتقادی و مادی‌گرایی کاهش رفتارهای مذهبی (نماز، روزه و...)	نایینی (۱۳۹۱)، ص ۲۴۲	روشنگری (آل عمران: ۷۲-۷۳) سرزنش کردن (بقره: ۱۳۰) بیم دادن (آل عمران: ۹۰-۹۱)
سوءاستفاده از مقدسات	افراطی‌گری مذهبی (شیعه و سنی) کاهش وحدت مذهبی	نایینی (۱۳۹۱)، صص ۲۴۱-۲۴۲	مجازات (برخورد قهری) (توبه: ۱۰۸)

Archive of SID

کتابنامه

قرآن کریم.

افتخاری، اصغر (۱۳۹۱). *الگوی جنگ روانی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران*، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).

دشتی، سید مصطفی (۱۳۸۵)، *معارف و تعاریف*، جلد چهارم موسسه فرهنگی آرایه. ذوالفقاری، مهدی (۱۳۹۱). *اصول و مبانی عملیات روانی*، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).

ساندرس، فرانسیس (۱۳۸۲)، *جنگ سرد فرهنگی*، ترجمه بنیاد فرهنگی پژوهشی غرب‌شناسی، تهران: انتشارات غرب‌شناسی.

صالحی امیری، سید رضا (۱۳۸۸)، *مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی*، انتشارات ققنوس. طلائی، محمداقبر (۱۳۸۹)، «جنگ نرم و روش‌های مقابله با آن از دیدگاه قرآن»، *مجله سیاست دفاعی سال هیجدهم*، شماره ۷۲.

عاصف، رضا (۱۳۸۴). *عملیات و جنگ روانی (۱)*. تهران: معاونت فرهنگی و تبلیغات دفاعی ستاد کل نیروهای مسلح.

عسگری محمود و همکاران (۱۳۹۰). *جنگ نرم عرضه دفاع ملی*، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق(ع). کرمی، مسعود (۱۳۸۷)، «قابلیت‌های بسیج و سرمایه اجتماعی»، در: *مجموعه مقالات قدرت نرم*، جلد دوم، تهران: پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.

ماه‌پیشانیان، مهسا (تابستان ۱۳۸۷)، «راهکارهای آمریکا در جنگ نرم با جمهوری اسلامی ایران»، *فصلنامه عملیات روانی*، سال ششم، شماره بیست و دوم.

متقی، ابراهیم (۱۳۸۶)، «مدیریت جنگ نرم در فضای عدم تعادل امنیتی»، *فصلنامه مطالعات بسیج سال دوازدهم*، شماره ۴۳.

نای، جوزف (۱۳۸۲)؛ «قدرت نرم»، ترجمه محمدحسین مقدم، *فصلنامه راهبرد*، ش ۲۹.

همو (۱۳۸۷)؛ «قدرت نرم، ترجمه روحانی و ذوالفقاری، تهران: پژوهشکده مطالعات بسیج. همو (۱۳۸۹). *قدرت نرم ابزارهای موفقیت در سیاست بین‌الملل*، ترجمه سید محسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).

نای، جوزف و همکاران (۱۳۸۹). *فرسایش قدرت نرم*، ترجمه سعید میرترابی، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق(ع).

نایینی، علی محمد (۱۳۸۹)، «درآمدی بر ماهیت‌شناسی جنگ نرم»، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره ۲۸.
همو (۱۳۹۱). اصول و مبانی جنگ نرم، تهران: نشر ساقی چاپ سوم.

- Deci, A.L. (2007), *New Concept of Soft Power*, London: Guilford Press.
- Fazio, R. (2007), "Social Changes and Population", *The Journal of Social Science*, No.19.
- Joseph, S. (2004), *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York, Public Affairs.
- Levin, K.T. (2008), "Political and Cultural Elements of Psyops".
ww.psysociety.
- Nye, Joseph S. (2006), *In Mideast, The Goal is 'Smart Power'*, The Boston Globe.

Archive of SID